

V L A A M S P A R L E M E N T

Zitting 2005-2006

17 oktober 2005

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

– van de heer Rudi Daems, mevrouw Vera Dua en de heer Eloi Glorieux –

**betreffende het beleid inzake milieugevaarlijke chemische stoffen in Vlaanderen,
en in het bijzonder de uitvoering van de Europese REACH-verordening**

TOELICHTING

DAMES EN HEREN,

1. Milieugevaarlijke stoffen alomtegenwoordig

Elke Vlaming komt bijna elke minuut in contact met chemische stoffen, want ze zijn alomtegenwoordig: meubels, mobiele telefoons, computers, isolatiemateriaal, detergenten, parfums, speelgoed, waspoeders, vloerbekleding, verven, plastic flessen, en ga zo maar door. Je komt ze dus tegen in de meest alledaagse consumptiegoederen.

Een behoorlijk deel van deze producten is schadelijk voor mens en milieu, want er worden tijdens het productieproces chemische stoffen gebruikt die schadelijk zijn, zoals broomhoudende vlamvertragers, ftalaten, bisfenol-A, alkylfenolen, organotinverbindingen enzovoort. Sommige ervan zijn carcinogeen (veroorzaken kanker), anderen mutageen (beschadigen het erfelijk materiaal), schadelijk voor de voortplanting (reproductietoxisch) of werken hormoonverstorend. De meeste van deze stoffen zijn niet alleen giftig maar ook persistent, dat wil zeggen dat ze heel moeilijk in het milieu en de mens afbreken. Voorbeelden daarvan zijn organische polluenten zoals PAKs en PCB's, dioxines en organochloorpesticiden. Om die reden vinden we bijvoorbeeld vandaag nog altijd zeer hoge concentraties van het pesticide DDT, hoewel het gebruik ervan al bijna 30 jaren bij wet is verboden.

Deze milieugevaarlijke stoffen komen ook in ons leefmilieu terecht, en indirect in de voedselketen. Denken we bijvoorbeeld maar aan de hoge concentraties van PCB's in sommige vissen, of de hormoonverstoorders in Vlaamse waterlopen. Ze brengen op termijn mogelijk onze drinkwatervoorziening in gevaar.

2. Een risico voor mens en leefmilieu

Deze stoffen hebben een negatief gevolg voor de menselijke gezondheid. Het is niet eenvoudig om een causaal verband te leggen tussen stof X en ziekte Y, ook omdat de gezondheidseffecten pas op lange termijn zichtbaar worden. Toch zijn er diverse voorbeelden bekend van gezondheidsschade. Veel aandoeningen aan lever, nieren, hart- en bloedvaten, voortplantingsorganen en zenuwstelsel worden aan milieugevaarlijke chemische stoffen toegeschreven.

Over de hormoonverstorende werking van de algenwerende scheepsverf Tributyltin bestaat bijvoorbeeld geen twijfel meer. Waarschijnlijk is dat nog maar het topje van de ijsberg, aangezien meer dan 99% van het totale volume aan stoffen die zich op de markt bevinden nog nooit het voorwerp uitmaakte van een diepgaande risico-evaluatie.

De chemische stoffen zijn niet alleen een risico voor de consument. Ook en misschien vooral de werknemers die dagelijks blootgesteld worden bij de aanmaak van milieugevaarlijke stoffen, lopen een groot risico. Sommige chemische producten, zoals asbest en bepaalde solventen, zijn geregistreerd als de oorzaak van erkende beroepsziekten, de zogenaamde 'schildersziekte' bijvoorbeeld. Naar schatting 30% van alle beroepsziekten die jaarlijks worden erkend in Europa staat in verband met blootstelling aan chemische producten.

3. Groeiend internationaal en Vlaams bewustzijn

Enkele 'schandalen' over bijvoorbeeld dioxines in ons voedsel of ftalaten in kinderspeelgoed hebben het bewustzijn van de doorsnee Vlaming enorm aangescherpt. We leven echter niet op een (Vlaams) eiland. Het speelgoed of de jeans die wij kopen in de winkel worden dikwijls gemaakt aan de andere kant van de wereld. Daarom was er een noodzaak om het beleid inzake milieugevaarlijke stoffen in de eerste plaats wereldwijd aan te sturen.

Zo kennen we het POPs-verdrag van de Verenigde Naties, een verdrag dat het gebruik en de productie van 12 POPs – waaronder dioxines, PCB en enkele pesticiden – verbiedt. Zo kennen we ook het OSPAR-verdrag en de Noordzeeconferenties, om het mariene milieu te beschermen tegen verontreiniging met milieugevaarlijke stoffen. Zo zijn er ook de Europese kaderrichtlijnen Lucht en Water. De kaderrichtlijn Water bevat een lijst van 34 prioritaire stoffen, waarvan tegen 2015 waterkwaliteitsnormen moeten gehaald worden. Van deze 34 stoffen zijn er 11 waar de nullozing moet bereikt worden. De kaderrichtlijn Lucht geeft grenswaarden aan voor enkele gevaarlijke stoffen, waaraan de lidstaten tegen een bepaalde termijn moeten voldoen. Zo moeten deze normen in de eerste plaats gehaald worden voor zwavel- en stikstofdioxide, fijn stof, lood, kwik, PAKs, cadmium, arseen, nikkel en ozon. Vlaanderen heeft voor verschillende parameters problemen om de grenswaarde te bereiken. De grenswaarde voor ozon wordt tijdens

de zomermaanden regelmatig overschreden. Fijn stof is een structureel probleem op vele plaatsen. In 2005 wordt de daggrenswaarde voor fijn stof overschreden op bijna de helft van alle Vlaamse meetpunten. Vooral de stedelijke gebieden van Antwerpen, Gent, Brussel en Roeselare vormen een ernstig probleem.

Niettemin zijn er ook in België en Vlaanderen enkele belangrijke stappen gezet. Op Belgisch vlak is de goedkeuring van het NEHAP (National Environment Health Action Plan – Nationaal Actieplan Milieu-Gezondheid) in 2003 baanbrekend geweest. Daarmee werd een samenwerkingsakkoord met de gewesten en bijgevolg een nationaal actieprogramma rond Milieu en Gezondheid goedgekeurd. Ook zorgt een dynamische werking van het CCIM (Coördinatietecomité Internationaal Milieubeleid) en daarbinnen de werkgroep Chemische Stoffen voor actief overleg tussen het federale niveau en de gewesten inzake milieugevaarlijke stoffen.

Met het MINA-plan 2 werd een belangrijke basis gelegd in Vlaanderen. Daarbinnen werd enkele jaren geleden gestart met het opstellen van reductieprogramma's voor bepaalde milieugevaarlijke stoffen, met ambitieuze doelstellingen voor bijvoorbeeld zware metalen, asbest, dioxines en PCB's. Ook werd op initiatief van Vlaams volksvertegenwoordiger Johan Malcorps (Groen!) een decreet aangenomen dat het gebruik aan pesticiden in openbare diensten sterk aan banden moet leggen. De EU-richtlijnen Water en Lucht werden (gedeeltelijk) omgezet in Vlaamse wetgeving, maar er is nog een hele weg af te leggen, zoals het bepalen van aangepaste milieukwaliteitsdoelstellingen in ons oppervlaktewater.

4. REACH-verordening in de maak op Europees niveau

Op 29 oktober 2003 keurde de Europese Commissie een ambitieus voorstel goed voor een nieuw beleid inzake milieugevaarlijke stoffen: REACH. REACH is een systeem voor de registratie, evaluatie en autorisatie van chemische stoffen. Aangezien REACH een verordening is, en geen richtlijn, is ze rechtstreeks van toepassing in de 25 lidstaten en behoeft ze geen omzetting in nationale wetgeving.

De voorbije 2 jaar vond een inspraakronde plaats. Allerlei belangengroepen, en niet in het minst de chemische industrie, hebben hun beste beentje voor gezet

om deze verordening te amenderen. Vandaag zit de bespreking van REACH in de eindfase, in de schoot van het Europees Parlement.

Het voorstel is sterk afgezwakt. Zo wordt het substitutieprincipe verlaten, dat zegt dat de gevaarlijke chemische stoffen moeten worden vervangen als er alternatieven beschikbaar zijn. De polymeren zijn verwijderd uit het toepassingsgebied. Ook werd de hoeveelheid informatie, die moet afgeleverd worden, drastisch ingeperkt. Dat heeft als gevolg dat voor maar een derde van de oorspronkelijke 30.000 stoffen rapporten moeten opgesteld worden. Bovendien werden de drempels voor het verkrijgen van een vergunning sterk verlaagd.

Gelukkig zijn er nog enkele belangrijke positieve punten overeind gebleven. Zo wordt de bewijslast omgekeerd: de industrie moet aantonen dat stoffen veilig zijn. Bedrijven die jaarlijks 1 ton of meer van een chemische stof aanmaken, moeten die stoffen laten registreren in een centrale databank. Zijn er indicaties van effecten op milieu en/of gezondheid, dan moet een risico-evaluatie gebeuren. De meest problematische stoffen moeten bovendien een toelating krijgen.

5. Werken aan een maatschappelijk draagvlak

Op 22 november 2004 heeft een brede waaier van organisaties de handen in elkaar geslagen om een nieuw, krachtig en doeltreffend Europees beleid inzake chemische stoffen te vragen. De milieubeweging, de vakbonden, gezondheidswerkers, professoren, consumentenverenigingen, de gezinsbond, vrouwenorganisaties en de dierenrechtenbeweging willen dat de bescherming van mens en milieu centraal komt te staan. In een gezamenlijk manifest, ondertekend door een vijftigtal organisaties, vragen zij dat de politiek verantwoordelijken zich actief zouden inzetten om REACH opnieuw aan te scherpen en snel in de praktijk te brengen. Voor meer informatie, zie www.bondbeterleefmilieu.be.

Zij vragen dat volgende principes worden opgenomen in REACH:

1. het substitutieprincipe;
2. tijdelijke vergunningen voor schadelijke stoffen waar geen alternatief voor is;

3. voldoende informatie om een goede risico-evaluatie te kunnen doen;
4. toepassing van het principe ‘no data, no market’;
5. invoering van testmethodes die dierproeven vervangen;
6. een testprocedure voor geïmporteerde producten;
7. transparantie over alle schadelijke eigenschappen van de gemaakte producten.

Rudi DAEMS

Vera DUA

Eloi GLORIEUX

VOORSTEL VAN RESOLUTIE

Het Vlaams Parlement,

- gelet op de beleidsnota Leefmilieu en Natuur 2004-2009, waarin Milieu en Gezondheid als prioritaair aandachtspunt naar voor wordt geschoven;
- gelet op de beleidsnota Duurzame Ontwikkeling 2004-2009, waarin duurzaam en milieuvriendelijk bouwen als project wordt voorgesteld;
- overwegende dat:
 - 1° Vlaanderen een regio is die een zeer grote milieu- en gezondheidsdruk kent;
 - 2° Vlaanderen een regio is met een sterke concentratie aan chemische nijverheid; dat het bijgevolg belangrijk is vanuit de chemische sector op een open en offensieve manier in te spelen op de belangrijke wijzigingen die zich zullen voordoen op het terrein van de chemische stoffen;
 - 3° de bespreking van het REACH-voorstel op Europees vlak zijn einde nadert, en de lidstaten zich best voorbereiden op de implementatie ervan;
- vraagt de Vlaamse Regering:
 - 1° de onderhandelaars namens de Vlaamse Regering de opdracht te geven aan te dringen op een snelle beslissing over de REACH-reglementering en alle pogingen om het voorliggende REACH-voorstel verder af te slanken, krachtig af te wijzen;
 - 2° de onderhandelaars namens de Vlaamse Regering de opdracht te geven om te pleiten voor een verduidelijking en Europese harmonisatie van het zogenaamde 'Reach Implementation Programme' (RIP), zodat de toezichthoudende overheden zich op een goede manier kunnen voorbereiden op de controle van de naleving van de REACH-verordening;
 - 3° via een informatiecampagne naar doelgroepen en consumenten te wijzen op het belang van een gezonde leefomgeving, zowel in het binnen- als het buitenmilieu, en de nodige bekendheid te geven aan het bestaan van Europese

ecolabels, die producten markeren, vervaardigd zonder schadelijke chemische stoffen;

- 4° het project 'duurzaam bouwen' onmiddellijk te starten, met daarin een bijzondere aandacht voor het gebruik van bouwmaterialen zonder schadelijke chemische stoffen;
- 5° binnen de gezondheidsadministratie in nauwe samenwerking met de LOGO's (Lokaal Gezondheidsoverleg) een dienst op te richten voor de kwaliteitscontrole van het binnenhuismilieu, naar het model van de 'ambulances vertes' in het Brusselse Hoofdstedelijke Gewest;
- 6° samen met de werkgevers en vakbonden een project 'responsible care' in de chemische industrie te starten, dat vrijwillige initiatieven voor verbetering van de prestaties van de chemische industrie op het gebied van leefmilieu en veiligheid op de werkvloer aanmoedigt.

Rudi DAEMS

Vera DUA

Eloi GLORIEUX
